

विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग
आणि विशेष मागास प्रवर्गातील उन्नत आणि प्रगत
व्यक्ति / गट (क्रिमीलेअर) वगळून आरक्षणार्हाचे
फायदे देण्यासाठी त्या प्रवर्गातील उन्नत आणि प्रगत
व्यक्ति / गट (क्रिमीलेअर) वगळण्याबाबतचे निकष व
कार्यपद्धती यांचे एकत्रिकरण व सुसूत्रिकरण.

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,

शासन परिपत्रक क्रमांक: सीबीसी-२०१२/प्र.क्र.१८२/विजाभज-१

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : २५ मार्च, २०१३

- वाचा :- (१) केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिक्न्सेस अँड पेन्शन्स
(डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन
क्रमांक - ३६०१२/२२/९३ -इएसटीटी (एस.सी.टी.) दिनांक ८ सप्टेंबर,
१९९३.
- (२) शासन निर्णय समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
क्र सीबीसी-१०९४/ प्र.क्र.८६/ मावक-५, दिनांक १६ जून, १९९४
- (३) शासन निर्णय समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग,
क्र सीबीसी-१०९४/ प्र.क्र.८६/ मावक-५, दिनांक ५ जून, १९९७
- (४) शासन निर्णय सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व विशेष
सहाय्य विभाग, क्र सीबीसी-१०/ २००१/ प्र.क्र. १२०/ मावक-५, दिनांक
१ नोव्हेंबर, २००१
- (५) केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिक्न्सेस अँड पेन्शन्स
(डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन
क्र. - ३६०३३/४/९७ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक २५ जुलै, २००३.
- (६) केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिक्न्सेस अँड पेन्शन्स
(डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन पत्र क्रमांक
- ३६०३३/५/२००४ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक १४ ऑक्टोबर,
२००४
- (७) शासन पत्र सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व विशेष सहाय्य
विभाग, क्र सीबीसी-१०/ २००४/ प्र.क्र. ६८७/ मावक-५, दिनांक २९
ऑक्टोबर, २००४
- (८) शासन निर्णय सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र
सीबीसी-१०/ २००६/ प्र.क्र. १२२/ मावक-५, दिनांक २० ऑक्टोबर,
२००६.
- (९) केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिक्न्सेस अँड पेन्शन्स
(डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन
क्रमांक - ३६०३३/३/२००४ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक १४
ऑक्टोबर, २००८

- (१०) शासन निर्णय समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग, क्र. सीबीसी-१०/२००८/ प्र.क्र.६९७/ मावक-५, दि. १३ जानेवारी, २००९
- (११) शासन पत्र सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व विशेष सहाय्य विभाग, क्र. सीबीसी-१०/ २००८/ प्र.क्र. ६९७/ मावक-५, दिनांक २७ फेब्रुवारी, २००९.
- (१२) शासन पत्र सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र. इमाव-२०१३/ प्र.क्र.१/ विजाभज-१, दिनांक २२ जानेवारी, २०१३.

प्रस्तावना :- मा.सर्वोच्च न्यायालयाने इंदिरा सहानी व इतर - रिट याचिका क्र. ९३०/९० च्या अनुषंगाने दि.१६/११/१९९२ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार केंद्र शासनाने इतर मागासवर्ग प्रवर्गाकरीता क्रिमिलेअरचे तत्व मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिन्सेस अँड पेन्शनस (डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) यांच्या कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०१२/२२/९३ - इएसटीटी (एस.सी.टी.) दिनांक ८ सप्टेंबर, १९९३ अन्वये लागू केले आहे. केंद्र शासनाने सदर कार्यालयीन जापनान्वये इतर मागासवर्ग प्रवर्गास आरक्षणाचे फायदे देण्यासाठी इतर मागासवर्ग प्रवर्गातील उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गट वगळून इतर व्यक्तिंना उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गटामध्ये मोडत नसल्याबाबतचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) देण्याच्या कार्यपद्धतीसंदर्भात निकष विहीत केलेले आहेत. तसेच सदर निकषासंदर्भात केंद्र शासनाने त्यांच्या दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००४ व दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००८ च्या कार्यालयीन पत्र व जापनान्वये वेळोवेळी स्पष्टीकरणही दिलेले आहे. सदरहू कार्यालयीन जापनान्वये केंद्र शासनाने वेळोवेळी दिलेले सर्व आदेश / स्पष्टीकरण राज्य शासनाने शासन निर्णय दिनांक १६ जून, १९९४, दि. ५ जून, १९९७, दि. १ नोव्हेंबर, २००१, दि. २९ ऑक्टोबर, २००४, दि. २० ऑक्टोबर, २००६, व दि. १३ जानेवारी, २००९, दि. २७ फेब्रुवारी, २००९ अन्वये तसेच दिनांक २२ जानेवारी, २०१३ च्या शासन पत्रान्वये अंमलात आणले आहेत.

राज्य शासनाने महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग प्रवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण अधिनियम २००१, (सन २००४ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ८) अन्वये महाराष्ट्र राज्यातील विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग व विशेष मागास प्रवर्गामधील उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गट वगळून आरक्षणाचे फायदे लागू करण्यात आलेले आहेत. या अनुषंगाने अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती प्रवर्ग वगळून उर्वरित विमुक्त जाती व भटक्या जमातीसह इतर मागासवर्ग प्रवर्गातील उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गट वगळून आरक्षणाचे फायदे देण्यासाठी निकष निश्चित करण्याबाबत तसेच उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गटामध्ये मोडत नसल्याबाबतचे (नॉन- क्रिमिलेअर) प्रमाणपत्रे देण्याच्या कार्यपद्धतीबाबत केंद्र शासनाच्या व राज्य शासनाच्या सर्व शासन निर्णय / परिपत्रक / पत्र याद्वारे वेळोवेळी ज्या सूचना / आदेश देण्यात आले आहेत त्या सर्व शासन निर्णय / शासन परिपत्रक / शासन पत्र यांचे एकत्रिकरण व सुसूत्रिकरण करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :- वरील वाचा येथील शासन निर्णय / शासन परिपत्रक / शासन पत्रान्वये अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती प्रवर्ग वगळून उर्वरित विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील उन्नत आणि प्रगत व्यक्ति / गट (क्रिमिलेअर) वगळून आरक्षणाचे फायदे देण्यासाठी निकष निश्चित करण्याबाबत तसेच उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गटामध्ये मोडत नसल्याबाबतचे (नॉन- क्रिमिलेअर) प्रमाणपत्रे निर्गमित करण्याच्या कार्यपध्दती संदर्भात वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेल्या आतापर्यंतच्या सर्व शासन निर्णय / शासन परिपत्रक / शासन जापनांचे / शासन पत्रांचे एकत्रिकरण व सुसूत्रिकरण करून सोबतच्या परिशिष्ट "अ" मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे सुस्पष्ट आणि सर्वसमावेशक असे अद्ययावत आदेश या शासन परिपत्रकान्वये देण्यात येत आहेत.

२. विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील जातीच्या प्रमाणपत्राच्या वैधतेचा कालावधी आणि सदर प्रवर्गातील उन्नत आणि प्रगत व्यक्ति / गट यामध्ये मोडत नसल्याच्या नॉन - क्रिमिलेअर प्रमाणपत्राच्या पडताळणीच्या वैधतेचा कालावधी याबाबत पुढीलप्रमाणे कार्यपध्दती अवलंबावण्यात यावी. -

- (i) एखादा उमेदवार विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील आरक्षणाचा फायदा घेऊ इच्छित असेल तर सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून त्याला / तीला विहित नमुन्यातील " विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील जातीचे प्रमाणपत्र आणि उन्नत आणि प्रगत गट/ व्यक्ति यामध्ये मोडत नसल्याचे (नॉन क्रिमिलेअर) प्रमाणपत्र" सादर करणे आवश्यक आहे.
- (ii) एखाद्या उमेदवाराची विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील आरक्षणानुसार नियुक्ती करतांना नियुक्ती प्राधिकाऱ्याने सदर उमेदवाराच्या जात प्रमाणपत्राची पडताळणी करावी आणि सदर उमेदवार विहित केलेल्या विशिष्ट निर्णायक (crucial) तारखेस उन्नत आणि प्रगत व्यक्ति / गटात मोडत नसल्याची पडताळणी करावी.
- (iii) एखाद्या पदाकरीता अर्ज दाखल करावयाची / स्विकारण्याची अंतिम तारीख किंवा त्या पदाकरीता निश्चित करण्यात आलेली विशिष्ट निर्णायक (crucial) तारीख हीच संबंधित उमेदवार उन्नत आणि प्रगत व्यक्ति / गटात मोडत नसल्याबाबतची पडताळणी करण्यासाठी गृहित धरण्यात यावी.
- (iv) विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील आरक्षणाचा फायदा घेण्यास अपात्र असलेल्या एखाद्या उमेदवारास सदर आरक्षणाचा फायदा घेता येऊ नये याची दक्षता घेण्याकरीता सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून त्या उमेदवारास निर्गमित करण्यात आलेल्या विहित नमुन्यातील प्रमाणपत्राव्यतिरिक्त इतर मागासवर्ग विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील जातीमध्ये असल्याबाबतचे आणि उन्नत आणि प्रगत गट / व्यक्ति यामध्ये मोडत नसल्याबाबतचे एक शपथपत्र संबंधित उमेदवाराकडून घेण्यात

यावे. (याबाबतचा शपथपत्राचा नमुना परिशिष्ट "ब" व परिशिष्ट "क" येथे जोडण्यात आला आहे.)

३. सोबतच्या परिशिष्ट - "अ" मधील तरतूदीनुसार केंद्र शासनाने व राज्य शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या आदेशांच्या व स्पष्टीकरणांच्या अनुषंगाने सर्व सक्षम प्राधिका-यांनी अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती वगळून उर्वरित विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गट वगळून इतर व्यक्तींना **उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गटामध्ये मोडत नसल्याबाबतचे प्रमाणपत्रे (Non-Creamy Layer Certificate)** देण्यासंदर्भात कार्यवाही करावी.

४. उप विभागीय अधिकारी (महसूल) यांनी उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गट वगळून इतर व्यक्तींना उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गटामध्ये मोडत नसल्याबाबतचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) देण्याचे अमान्य केल्यास / अर्ज फेटाळल्यास अर्जदारास त्या निर्णयाविरुद्ध संबंधित जिल्हाधिकारी यांचेकडे ३० दिवसांच्या मुदतीत अपिल दाखल करता येईल.

५. हे शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या वेब साईटवर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संगणक क्रमांक २०१३०३२५१५३९१२९३२२ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(कि. पा. वडते)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- मा. राज्यपाल यांचे सचिव.
- मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव.
- मा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
- मा. मंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- मा. राज्यमंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- मा. अप्पर मुख्य सचिव, महसूल व वन, मंत्रालय, मुंबई
- महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई (प्रसिध्दीसाठी)
- आयुक्त, समाजकल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- संचालक, वि.जा.भ.ज., इ.मा.व. व वि.मा.प्र. कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- सर्व विभागीय आयुक्त (महसूल).
- सर्व जिल्हाधिकारी.
- सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
- सर्व उपविभागीय अधिकारी (महसूल) / सर्व उप जिल्हाधिकारी (महसूल) / सर्व तहसिलदार
- सर्व प्रादेशिक उपायुक्त समाज कल्याण / सर्व सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण. / सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी
- महालेखापाल (लेखापरिक्षा व लेखा अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२ मुंबई / नागपूर
- मा. सचिव, सा.न्या. यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- सर्व कार्यासन अधिकारी, सा.न्या. व वि. स.विभाग, मंत्रालय, मुंबई / निवड नस्ती / विजाभज -२

परिशिष्ट "अ"

विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग प्रवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्गातील व्यक्तींना आरक्षणाचे फायदे देण्यासाठी त्या प्रवर्गातील उन्नत आणि प्रगत व्यक्ति / गट (क्रिमिलेअर) यांना वगळण्याबाबतचे निकष व कार्यपद्धती यांचे एकत्रिकरण व सुसूत्रिकरण.

(शासन परिपत्रक, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्रमांक: सीबीसी-२०१२/प्र.क्र.१८२/विजाभज-१ दिनांक : २५ मार्च, २०१३)

वर्गवारी क्रमांक Cat. Sr. No.	वर्गवारीचे वर्णन [DESCRIPTION OF CATEGORY]	ज्यांना आरक्षणातून वगळण्याचे नियम लागू आहेत अशा व्यक्ति [TO WHOM RULE OF EXCLUSION WILL APPLY]	स्पष्टीकरण [EXPLANATION]
I	संविधानिक पदे [CONSTITUTIONAL POSTS]	अशी मुले / मुली ज्यांचे आई / वडील किंवा दोघेही....	
		(a) भारताचे मा.राष्ट्रपती होते किंवा आहेत.	वर्गवारी क्र. I मधील क्रमांक (a) ते (c) मध्ये नमूद केलेल्या सर्व व्यक्तींची मुले / मुली यांना उन्नत / प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) गणले जाईल. सदर वर्गवारीतील व्यक्तींना उत्पन्नाचे निकष लागू होणार नाहीत. म्हणजेच अशा व्यक्तींचे वेतनाद्वारे किंवा इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न कितीही असले तरीही ते सेवेत कार्यरत असताना किंवा त्यांच्या सेवा निवृत्ती नंतर देखील त्यांच्या मुले / मुली यांना आरक्षणाचे फायदे लागू होणार नाहीत.
		(b) भारताचे मा. उपराष्ट्रपती होते किंवा आहेत.	
		(c) मा.सर्वोच्च न्यायालय आणि उच्च न्यायालयातील मा.न्यायमूर्ती होते किंवा आहेत.	

			(d)	केंद्रिय लोकसेवा आयोग व राज्य लोकसेवा आयोग यांचे अध्यक्ष व सदस्य, मुख्य निवडणूक आयुक्त, भारताचे नियंत्रक व महालेखा परिक्षक होते किंवा आहेत.	
			(e)	तसेच वरीलप्रमाणे संविधानिक पदे धारण केलेली होती किंवा धारण केलेल्या आहेत.	

II	सेवाविषयक वर्गवारी [SERVICE CATEGORY]	ज्यांना आरक्षणातून वगळण्याचे नियम लागू आहेत अशा व्यक्ति [TO WHOM RULE OF EXCLUSION WILL APPLY]	
	(A) अखिल भारतीय केंद्रीय सेवा आणि राज्य सेवा (सरळसेवा) यातील गट "अ" / वर्ग-१ चे अधिकारी. [GROUP - A / CLASS I OFFICERS OF THE ALL INDIA CENTRAL AND STATE SERVICES.] (DIRECT RECRUITS)	अशी मुले / मुली ज्यांचे ... /	वर्गवारी क्र. II (A) मधील क्रमांक (a) ते (e) मध्ये नमूद केलेल्या सर्व व्यक्तींची मुले / मुली यांना उन्नत / प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) गणले जाईल. म्हणजेच अशा व्यक्ति सेवेत कार्यरत असताना किंवा सेवा निवृत्त झाल्यानंतर देखील त्यांच्या मुला/ मुलींना आरक्षणाचे फायदे लागू होणार नाहीत.
		(a) आई-वडील दोन्हीही वर्ग-१ ह्या श्रेणीतील अधिकारी आहेत.	
		(b) आई-वडीलांपैकी एकजण वर्ग-१ ह्या श्रेणीतील अधिकारी आहे.	
		(c) आई-वडील दोन्हीही वर्ग-१ ह्या श्रेणीतील अधिकारी आहेत परंतु त्यापैकी एकाचा मृत्यू झालेला आहे किंवा स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी असमर्थ ठरविला गेला आहे.	
		(d) आई-वडील यापैकी एकजण वर्ग-१ ह्या श्रेणीतील अधिकारी आहे आणि त्याचा/तीचा सेवेत कार्यरत असताना मृत्यू झालेला आहे किंवा त्याला/ तिला स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी त्याला / तीला असमर्थ ठरविले गेले आहे आणि अशी घटना घडण्यापूर्वी त्याने/ तिने संयुक्त राष्ट्र (UN), आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी (IMF), जागतिक बँक (World Bank) या सारख्या आंतरराष्ट्रीय संघटनेकडे कमीत कमी ५ वर्षे काम केलेले आहे.	

			(e)	आई-वडील दोन्हीही वर्ग-१ ह्या श्रेणीतील अधिकारी आहेत व दोन्हीही सेवेत कार्यरत असतांना मृत्यू पावलेले आहेत किंवा स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी असमर्थ ठरविले गेले आहेत आणि अशी घटना घडण्यापूर्वी त्यांनी संयुक्त राष्ट्र (UN), आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी (IMF), जागतिक बँक (World Bank) या साख्या आंतरराष्ट्रीय संघटनेकडे कमीत कमी ५ वर्षे काम केलेले आहे.	
			***	तथापि, खाली नमूद केलेल्या प्रकरणांमध्ये आरक्षणातून वगळण्याचे निकष लागू होणार नाहीत :-	
			(i)	अशी मुले / मुली ज्यांचे आई-वडील या पैकी एकजण किंवा दोघेही सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-१ श्रेणीचा अधिकारी आहे व त्या वर्ग-१ श्रेणीचा अधिकारी असलेल्या एका पालकाचा / दोन्ही पालकांचा सेवेत कार्यरत असतांना मृत्यू झाला आहे किंवा स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी तो असमर्थ ठरविला गेला आहे.	वर्गवारी क्र. II (A) मधील क्र- (i) (ii) व (iii) मध्ये नमूद केलेल्या ज्या व्यक्तींचे वेतनापासून व शेत जमिनीपासून भिळणारे उत्पन्न वगळून इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा जास्त नसेल तर अशा व्यक्तीची मुले/मुली उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) भिळण्यास पात्र ठरतील.
			(ii)	अशी महिला कि जी विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग किंवा विशेष मागास प्रवर्गांमध्ये मोडते आणि तिने श्रेणी-अ / वर्ग-१ असलेल्या अधिकाऱ्याबरोबर विवाह केलेला आहे, आणि ती जर स्वतः नोकरीकरीता अर्ज करण्याची शक्यता आहे.	
			(iii)	आई-वडील यापैकी एक किंवा दोघेही सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-३ किंवा वर्ग -४ श्रेणीतील कर्मचारी असून ते वयाच्या ४० व्या वर्षी किंवा त्या अगोदर अथवा तदनंतर वर्ग-१ श्रेणीमध्ये अधिकारी झाले असले तरी त्यांच्या मुला-मुलींची गणना उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) केली जाणार नाही.	

	(B)	केंद्र व राज्य शासन सेवेतील गट "ब" / वर्ग-२ चे अधिकारी (सरळसेवा भरती) [GROUP - B / CLASS II OFFICERS OF THE ALL INDIA CENTRAL AND STATE SERVICES.] (DIRECT RECRUITS)		अशी मुले / मुली ज्यांचे	
			(a)	आई-वडील दोन्हीही सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-२ ह्या श्रेणीतील अधिकारी आहेत.	वर्गवारी क्र. II (B) मधील क्रमांक (a) ते (g) मध्ये नमूद केलेल्या सर्व व्यक्तींची मुले / मुली यांना आरक्षणातून वगळण्यात आले आहे. म्हणजेच अशा व्यक्ती सेवेत कार्यरत असताना किंवा सेवा निवृत्त झाल्यानंतर देखील त्यांच्या मुला/ मुलींना आरक्षणाचे फायदे लागू होणार नाहीत.
			(b)	आई-वडील या पैकी कोणीही एकजण सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-२ श्रेणीतील अधिकारी आहे आणि तो वयाच्या ४० व्या वर्षी किंवा त्या अगोदर वर्ग-१ श्रेणीतील अधिकारी झालेला / झालेली आहे.	
			(c)	आई-वडील हे दोघेही सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-२ ह्या श्रेणीतील अधिकारी होते. त्यापैकी एकाचा सेवेत कार्यरत असताना मृत्यु झालेला आहे किंवा स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी असमर्थ ठरविले गेले आहेत आणि अशी घटना घडण्यापूर्वी त्यांनी संयुक्त राष्ट्र (UN), आंतरराष्ट्रीय माहिती निधी (IMF), जागतिक बँक (World Bank) या सारख्या आंतरराष्ट्रीय संघटनेकडे कमीत कमी ५ वर्षे काम केलेले आहे.	
			(d)	आई-वडील यापैकी वडील हे सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग -१ श्रेणीतील अधिकारी (सरळसेवा भरती किंवा वयाच्या ४० व्या वर्षी किंवा त्या अगोदर वर्ग-१ श्रेणीमध्ये पदोन्नत झालेले आहेत.) आणि आई सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-२ श्रेणी मधील अधिकारी असून तीचा सेवेत कार्यरत असताना मृत्यु झालेला आहे., किंवा स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी तिला असमर्थ ठरविले गेले आहेत.	

			(e)	आई-वडील यापैकी आई ही सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग -१ श्रेणीतील अधिकारी (सरळसेवा भरती किंवा वयाच्या ४० व्या वर्षी किंवा त्या अगोदर वर्ग-१ श्रेणीमध्ये पदोन्नत झालेले आहेत.) आणि वडील हे सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-२ श्रेणी मधील अधिकारी असून त्यांचा सेवेत कार्यरत असतांना मृत्यु झालेला आहे., किंवा स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी त्यांना असमर्थ ठरविले गेले आहेत	
			(f)	आई-वडील यापैकी केवळ वडील हे सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग -२ श्रेणीतील अधिकारी असून ते जर वयाच्या ४० व्या वर्षी किंवा त्या अगोदर वर्ग-१ श्रेणीमध्ये अधिकारी झालेले आहेत.	
			(g)	आई किंवा वडील यापैकी एकाच्या किंवा दोघांच्याही सेवेच्या स्तराच्या आधारे त्यांचे उत्पन्न जर विहित नियमानुसार उन्नत / प्रगत गटात (क्रिमिलेअर) मोडत असेल तर त्यांच्या सेवानिवृत्ती नंतर किंवा सेवानिवृत्त झाल्यानंतर आलेल्या मृत्युनंतर देखिल त्यांच्या मुला/ मुलीला आरक्षणातून वगळण्यात आले आहे.	
			***	तथापि, खाली नमूद केलेल्या व्यक्तींच्या मुला / मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू होणार नाही:-	
			(i)	आई-वडील हे दोघेही सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-२ ह्या श्रेणीतील अधिकारी आहेत व त्यापैकी एकाचा सेवेत कार्यरत असतांना मृत्यु झालेला आहे. किंवा त्यापैकी एकास स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी असमर्थ ठरविले गेले आहे.	वर्गवारी क्र. II (B) मधील क्र. (i) (ii) व (iii) मध्ये नमूद केलेल्या ज्या व्यक्तींचे वेतनापासून व शेत जमिनीपासून मिळणारे उत्पन्न वगळून इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा जास्त नसेल तर अशा व्यक्तींची मुले/ मुली उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) मिळण्यास पात्र ठरतील.
			(ii)	आई-वडील हे दोघेही सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-२ ह्या श्रेणीतील अधिकारी असून त्या दोघांचाही सेवेत कार्यरत असतांना मृत्यु झालेला आहे किंवा ते दोघेही स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी असमर्थ ठरविले गेले आहेत आणि अशी घटना घडण्यापूर्वी त्यांच्यापैकी एकाने / दोघांनी संयुक्त राष्ट्र (UN), आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी (IMF), जागतिक बँक (World Bank) या सारख्या आंतरराष्ट्रीय संघटनेमध्ये कमीत कमी ५ वर्षे काम केलेले आहे.	

			(iii)	आई-वडील यापैकी एक किंवा दोघेही सरळसेवेद्वारे नियुक्त वर्ग-३ किंवा वर्ग -४ श्रेणीतील कर्मचारी असून ते वयाच्या ४० व्या वर्षी किंवा त्या अगोदर अथवा तदनंतर वर्ग-१ श्रेणीमध्ये अधिकारी झाले असले तरी त्यांच्या मुला-मुलींची गणना उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) केली जाणार नाही.	
			***	एखाद्या उमेदवाराचे आई / वडील या पैकी एक किंवा दोघेही शासकीय (केंद्र किंवा राज्य शासनातील सेवेत) सेवेत असतील आणि त्यांच्या शासकीय सेवेतील पदांचा दर्जा निश्चित झाला असेल तर सदर उमेदवाराचा उन्नत / प्रगत गट (क्रिमिलेअर) हा त्याच्या स्वतःच्या स्तरानुसार किंवा उत्पन्नानुसार किंवा त्याच्या पतीच्या / पत्नीच्या स्तरानुसार किंवा उत्पन्नानुसार निश्चित न करता त्याचा किंवा तिचा उन्नत / प्रगत गट (क्रिमिलेअर) हा केवळ त्याच्या किंवा तिच्या आई किंवा वडिल / दोघांच्या शासकीय सेवेतील स्तराच्या / दर्जाच्या (ACCORDING TO THE STATUS OF THE PARENT/S IN THE GOVERNMENT SERVICE) आधारे विहित नियमानुसार निश्चित केला जाईल.	<p>म्हणजेच, -</p> <p>(i) एखाद्या उमेदवाराच्या (महिला / पुरुष उमेदवार) उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण हे केवळ त्या उमेदवाराच्या आई किंवा वडिल / दोघांच्या शासकीय सेवेतील स्तराच्या / दर्जाच्या आधारे विहित नियमानुसार निश्चित केले जाईल.</p> <p>- एखाद्या उमेदवाराच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या उमेदवाराचा स्वतःचा दर्जा / उत्पन्न किंवा त्याच्या पति / पत्नीचा दर्जा / उत्पन्न गृहित धरले जाणार नाही.</p> <p>- एखाद्या विवाहित / अविवाहित महिला उमेदवाराबाबत उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या महिला उमेदवाराचे स्वतःचे किंवा पतीचे किंवा दोघांचेही कोणत्याही मार्गाने होणारे उत्पन्न किंवा तीचा / तीच्या पतीचा शासकीय सेवेतील दर्जा (STATUS) गृहित न धरता केवळ तीच्या आई / वडीलाचा किंवा आई आणि वडील या दोघांच्या सेवेतील दर्जा (STATUS)/ इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाईल.</p> <p>- एखाद्या उमेदवार (महिला / पुरुष) जरी स्वतः शासकीय सेवेत कोणत्याही पदावर (वर्ग अ, ब, क अथवा ड) कार्यरत असला तरीही त्याच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण</p>

					<p>करतांना त्या उमेदवाराचा स्वतःचा दर्जा / उत्पन्न किंवा त्याच्या पति / पत्नीचा दर्जा / उत्पन्न गृहित न धरले जाता केवळ त्याच्या/ तीच्या आई/वडीलाचा किंवा आई आणि वडील या दोघांचा सेवेतील दर्जा /इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाईल.</p> <p>(ii) सदर निर्धारण करतांना उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही शासकीय सेवेतून वेतनाव्यापे प्राप्त होणारे उत्पन्न किंवा शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न गृहित धरण्यात येणार नाही.</p> <p>(iii) सदर निर्धारण करतांना उमेदवाराच्या आई/ वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही मागील सलग तीन वर्षांचे इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न ग्राह्य धरले जाईल. तथापि, सदर तिन्ही वर्षांच्या उत्पन्नाचे एकत्रिकरण करून त्याची प्रती वर्षाची सरासरी वाढण्यात येणार नाही.</p> <p>उत्त व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याबाबतचे नॉन-क्रिमिलेअर प्रमाणपत्र देतांना संबंधित उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांच्याही मागील सलग तीन वर्षांचे इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न (शेतभापासून होणारे उत्पन्न व शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून) रु. ४.५० लाखा प्रती वर्षी यापेक्षा (५.०० शासनाने या संदर्भात जेजवेळी विहित केलेल्या प्रती वर्षी उत्पन्न मर्यादेपेक्षा) कमी असणे आवश्यक आहे.</p>
--	--	--	--	--	--

	(C) सार्वजनिक उपक्रम व तत्सम उपक्रमातील कर्मचारी [EMPLOYEES IN PUBLIC SECTOR UNDERTAKINGS Etc.]	(a)	वरील वर्गवारी क्र. II (A) आणि (B) येथे विषद केलेले निकष हे योग्य त्या केरफारांसह सार्वजनिक उपक्रम, बँका, विमा संस्था, विद्यापीठे इत्यादी मधील समकक्ष तथा तुलनायोग्य पदे धारण करणाऱ्या अधिकाऱ्यांना तसेच खाजगी व्यवसायातील समकक्ष तथा तुलनायोग्य पदांना त्या संस्थांमधील समकक्ष तथा तुलनायोग्य पदांच्या प्रतीबत पुनर्मुल्यांकनाच्या अधिन राहून लागू होईल. वर्गवारी क्रमांक VI मध्ये नमूद करण्यात आलेले निकष संस्थांमधील संबंधित अधिकाऱ्यांना लागू राहतील.	
		(b)	ज्या व्यक्ती अशा संघटना / संस्थामध्ये कार्यरत आहेत की ज्या संघटना / संस्थांमधील पदांचे सरकारी सेवांतर्गत येणाऱ्या पदांच्या तुलनेत मुल्यांकन करण्यात आलेले नाही किंवा त्यांच्या पदांचा शासकीय सेवेतील पदांप्रमाणे दर्जा (STATUS) निश्चित करण्यात आलेला नसेल तर अशा व्यक्तींच्या मुला / मुलींचे उन्नत / प्रगत गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण पुढील प्रमाणे करण्यात येईल:-	
			i) अशी मुले / मुली ज्यांचे आई-वडील यांचे वेतनाद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न आणि इतर मार्गाने (इतर मार्गाने म्हणजेच वेतनापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न व शेत जमिनीपासून प्राप्त होणारे उत्पन्न यांच्या व्यतिरिक्त) होणारे उत्पन्न वेगवेगळे निर्धारित करण्यात येईल. जर आई-वडील यांच्या वेतनापासून होणारे उत्पन्न किंवा इतर मार्गाने (वेतनापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न व शेत जमिनीपासून प्राप्त होणारे उत्पन्न यांच्या व्यतिरिक्त) होणारे उत्पन्न यापैकी कोणतेही एक प्रकारचे उत्पन्न तर मागिल सलग तीन वर्षांपर्यंत रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष यापेक्षा जास्त असेल अशा आई-वडिलांची मुले / मुली उन्नत व प्रगत गट (क्रिमिलेअर) मध्ये गणण्यात येईल. (टिप - इतर मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न म्हणजे वेतनापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न व शेत जमिनीपासून प्राप्त होणारे उत्पन्न वगळून होणारे उत्पन्न.)	आई - वडिल यांनी शेत जमिनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून जर त्यांचे वेतनापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न किंवा इतर मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न (वेतनापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न व शेत जमिनीपासून प्राप्त होणारे उत्पन्न यांच्या व्यतिरिक्त) या प्रकारचे एक किंवा दोन्हीही उत्पन्न स्वतंत्ररित्या मागिल सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख इतके किंवा त्यापेक्षा जास्त (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष असेल तर अशा आई-वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गटात (क्रिमिलेअर) गणण्यात येईल व ते उन्नत व प्रगत गटांमध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) मिळण्यास पात्र ठरणार नाहीत.

उदाहरणार्थ :- शेत जमिनीपासून प्राप्त होणारे उत्पन्न वगळून वेतनापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.४९ लाख प्रती वर्ष इतके किंवा त्यापेक्षा कमी असेल व इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख प्रती वर्ष किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल किंवा त्या उलट (vice-versa) परिस्थिती असेल तर अशा आई-वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गटात (क्रिमिलेअर) गणण्यात येईल.

थोडक्यात शेत जमिनी पासून प्राप्त होणारे उत्पन्न वगळून वेतनाद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न व इतर मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न हे स्वतंत्ररित्या मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल तर अशा आई - वडीलांच्या मुला / मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचे तत्व लागू राहील.

वेतनाद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न व इतर मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न यापैकी कोणत्याही एका मार्गाने होणारे उत्पन्न जर मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल तर अशा आई- वडीलांच्या मुला-मुलींना उन्नत व प्रगत व्यक्ती / गट (क्रिमिलेअर) यामध्ये गणले जाईल. किंवा त्या उलट (vice-versa) परिस्थिती असेल म्हणजेच जर वेतनाद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न व इतर मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न यापैकी कोणत्याही एका मार्गाने होणारे उत्पन्न जर मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख पेक्षा कमी असेल तर अशा आई-वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गटात (क्रिमिलेअर) गणले न जाता ते नॉन-क्रिमिलेअर प्रमाणपत्र मिळण्यास पात्र राहतील.

ii) अशी मुले / मुली ज्यांच्या आई-वडील यांचे वेतनापासून होणारे उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा कमी असेल आणि इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे देखील हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा कमी असेल तर त्यांचे वेतनापासून होणारे उत्पन्न आणि इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न असे एकत्रित उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष यापेक्षा जास्त असले तरीही अशा आई-वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गट (क्रिमिलेअर) मध्ये गणल्यात येणार नाही.

(तथापि, सदर निकषाच्या आधारे उत्पन्नाचे निर्धारण करतांना शेत जमिनीपासून प्राप्त होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाणार नाही.)

आई - वडिल यांचे शेत जमिनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून जर त्यांचे वेतनापासून होणारे उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख(*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा कमी असेल व इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे देखील मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा कमी असेल तर त्यांचे वेतनापासून होणारे उत्पन्न आणि इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न असे एकत्रित उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा जास्त असले तरीही अशा आई-वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गट (क्रिमिलेअर) मध्ये न गणता ते उन्नत व प्रगत गटांमध्ये (क्रिमिलेअर) फोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non- Creamy Layer Certificate) मिळण्यास पात्र ठरतील.

थोडक्यात उत्पन्नाचे निर्धारण करतांना वेतनापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न व इतर मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न हे स्वतंत्ररित्या गृहित धरण्यात येईल व त्याचे एकत्रिकरण करण्यात येणार नाही. जर सदर दोन्ही प्रकारच्या उत्पन्नांपैकी एका प्रकारच्या मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल तर अशा आई-वडीलांच्या मुला-मुलींना उन्नत व प्रगत व्यक्ती / गट (क्रिमिलेअर) यामध्ये गणले जाईल. किंवा त्या उलट (vice-versa) परिस्थिती असेल

					<p>म्हणजेच जर वेतनाद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न व इतर मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न यापैकी कोणत्याही एका मार्गाने होणारे उत्पन्न स्वतंत्ररित्या जर मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख पेक्षा कमी असेल तर अशा आई-वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गटात (क्रिमिलेअर) गणले न जाता ते नॉन-क्रिमिलेअर प्रमाणपत्र मिळण्यास पात्र राहतील.</p> <p>[उदाहरणार्थ :-] शेत जमिनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून वेतनापासून होणारे उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.४९ लाख प्रती वर्ष इतके किंवा त्यापेक्षा कमी असेल व इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे देखील मागील सलग तीन वर्षे रु. ४.४९ लाख प्रती वर्ष इतके किंवा त्यापेक्षा कमी असेल आणि असे दोन्ही मार्गांपासून होणारे म्हणजेच वेतनापासून होणारे उत्पन्न आणि इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे एकत्रितरित्या मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख प्रती वर्ष किंवा त्यापेक्षा जास्त असले तरी सदर आई-वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गट (क्रिमिलेअर) मध्ये न गणता ते उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) मिळण्यास पात्र ठरतील.]</p> <p>थोडक्यात वेतनापासून होणारे उत्पन्न आणि इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे स्वतंत्ररित्या गणल्यात येईल. उत्पन्नाचे निर्धारण करतांना सदर दोन्ही मार्गाने होणाऱ्या उत्पन्नाचे एकत्रिकरण करण्यात येणार नाही.</p>
--	--	--	--	--	---

			<p>(iii) ज्या व्यक्ति अशा संघटना / संस्थामध्ये कार्यरत आहेत की ज्या संघटना/ संस्थांमधील पदांचे सरकारी सेवांतर्गत येणाऱ्या पदांच्या तुलनेत मुल्यांकन करण्यात आलेले नाही किंवा त्यांच्या पदांचा शासकीय सेवेतील पदांप्रमाणे दर्जा (STATUS) निश्चित करण्यात आलेला नसेल तर अशा व्यक्तीच्या मुला / मुलींचे उन्नत / प्रगत गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण हे त्याच्या / तिच्या आई किंवा वडील / दोघांच्याही सदरहू संघटना / संस्थांमधील संबंधित सेवेतून मिळणा-या उत्पन्नाच्या आधारे विहित नियमानुसार निश्चित केला जाईल.</p> <p>(ACCORDING TO THE INCOME FROM SALARY OF THE PARENT/S FROM THE EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR UNDERTAKINGS, BANKS, INSURANCE ORGANISATIONS, UNIVERSITIES Etc.)</p>	<p>म्हणजेच, -</p> <p>(i) या वर्गवारीत मोडणा-या एखाद्या उमेदवाराच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण हे केवळ त्या उमेदवाराच्या आई किंवा वडील / दोघांच्या संबंधित संघटना / संस्थांमधील सेवेतील वेतनाव्दारे मिळणा-या उत्पन्नाच्या आधारे किंवा इतर मार्गाने प्राप्त होणा-या उत्पन्नाच्या आधारे विहित नियमानुसार निश्चित केले जाईल.</p> <p>- एखाद्या उमेदवाराच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या उमेदवाराचा स्वतःचा दर्जा / उत्पन्न किंवा त्याच्या पति / पत्नीचा दर्जा / उत्पन्न गृहित धरले जाणार नाही.</p> <p>- एखाद्या विवाहित / अविवाहित महिला उमेदवाराबाबत उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या महिला उमेदवाराचे स्वतःचे किंवा पतीचे किंवा त्या दोघांचेही कोणत्याही मार्गाने होणारे उत्पन्न किंवा तीचा / तीच्या पतीचा शासकीय सेवेतील दर्जा (STATUS) गृहित न धरता केवळ तीच्या आई / वडीलाचे किंवा किंवा आई आणि वडील या दोघांचे सार्वजनिक उपक्रम अथवा तत्सम उपक्रमातील सेवेत कार्यरत असताना संबंधित सेवेतील वेतना- व्दारे होणारे उत्पन्न किंवा इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाईल.</p> <p>- एखाद्या उमेदवार (महिला / पुरुष) जरी सार्वजनिक उपक्रम अथवा तत्सम उपक्रमातील सेवेत कार्यरत असला तरीही त्याच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या उमेदवाराचा स्वतःचा दर्जा / उत्पन्न किंवा</p>
--	--	--	---	---

					<p>त्याच्या पति / पत्नीचा दर्जा / उत्पन्न गृहित न धरले जाता त्याच्या / तीच्या आई / वडीलांचे किंवा आई आणि वडील या दोघांचे सेवेत कार्यरत असताना सेवेतील वेतनाव्दारे होणारे उत्पन्न किंवा इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाईल.</p> <p>(ii) सदर निर्धारण करतांना उमेदवाराच्या आई/वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही मागील सलग तीन वर्षांचे इतर मार्गाने होणारे प्रती वर्ष उत्पन्न स्वतंत्ररित्या ग्राह्य धरले जाईल. तथापि, सदर तिन्ही वर्षांच्या उत्पन्नाचे एकत्रिकरण करून त्याची प्रती वर्षाची सरासरी काढण्यात येणार नाही.</p> <p>- उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याबाबतचे नॉन- क्रिमिलेअर प्रमाणपत्र देतांना संबंधित उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांच्याही मागील सलग तीन वर्षांचे इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न (शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून) हे रु. ४.५० लाख प्रती वर्षी यापेक्षा (किंवा शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी विहित केलेल्या प्रती वर्षी उत्पन्न मर्यादेपेक्षा) कमी असणे आवश्यक आहे.</p> <p>(iii) सदर निर्धारण करतांना त्याच्या आई/ वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न गृहित धरण्यात येणार नाही.</p>
				iv) तथापि, सदरहू उत्पन्नाच्या निकषांचे निर्धारण करतांना शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाणार नाही.	

III	<p>सशस्त्र सेना व निम - लष्करी दल (नागरी पदे धारण केलेल्या व्यक्तीं वगळून)</p> <p>[ARMED FORCES INCLUDING PARA-MILITARY FORCES (PERSONS HOLDING CIVIL POSTS ARE NOT INCLUDED)]</p>	(A)	<p>अशी मुले/ मुली ज्यांचे आई-वडील दोघेही किंवा दोघांपैकी कोणीही एक जर भू-दलातील कर्नल किंवा त्यापेक्षा वरच्या पदावर आणि नौदल, वायुदल आणि निम लष्करी दलांमध्ये भू-दलातील कर्नल किंवा वरच्या पदाशी समकक्ष पदे धारण करत होते / करत आहेत अशा व्यक्तींच्या मुला/ मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू राहील.</p>	<p>वर्गवारी क्र. III(A) मध्ये नमूद केलेल्या सर्व व्यक्तींची मुले / मुली यांना आरक्षणातून वगळण्यात आले आहे.</p> <p>म्हणजेच अशा व्यक्ती सेवेत कार्यरत असताना किंवा सेवा निवृत्त झाल्यानंतर देखील त्यांच्या मुला/ मुलींना आरक्षणाचे फायदे लागू होणार नाहीत.</p>
		(B)	तथापि, -	
		(a)	<p>जर सशस्त्र सेनेतील अधिकाऱ्याची पत्नी जी स्वतः सशस्त्र सेनेमध्ये (म्हणजेच विचाराधिन असलेली वर्गवारी क्र. III) असेल तर जेव्हा ती स्वतः कर्नल किंवा समकक्ष पदावर पोहोचेल तेव्हाच आरक्षणातून वगळण्याचा निकष लागू होईल.,</p>	
		(b)	<p>कर्नल या पदाच्या खाली असलेल्या पदांवरील पती आणि पत्नीची पदे यांचे एकत्रिकरण करण्यात येणार नाही.</p>	
		(c)	<p>जर सशस्त्र सेनेमध्ये असलेल्या अधिकाऱ्याची पत्नी नागरी सेवेमध्ये असेल आणि जर ती पत्नी वर नमूद केलेल्या सेवा वर्गवारी क्र. II मध्ये येत नसेल तर सदरहू निकष त्यांच्या मुला / मुलींना आरक्षणातून वगळण्याच्या नियमांसंदर्भात विचारात घेतले जाणार नाहीत. तथापि, जर ती पत्नी उपरोक्त सेवा वर्गवारी क्र. II मध्ये येत असेल तर तीला त्या वर्गवारीत नमूद केलेले निकष आणि शर्ती स्वतंत्रपणे लागू होतील.</p> <p>त्याच प्रमाणे उलट (vice-versa) परिस्थिती असेल म्हणजेच-</p> <p>जर सशस्त्र सेनेमध्ये असलेल्या अधिकारी महिलेचा पती नागरी सेवेमध्ये असेल आणि जर तो पती वर नमूद केलेल्या सेवा वर्गवारी क्र. II मध्ये येत नसेल तर सदरहू निकष त्यांच्या मुला / मुलींना आरक्षणातून वगळण्याच्या नियमांसंदर्भात विचारात घेतले जाणार नाहीत. तथापि, जर तो पती उपरोक्त सेवा वर्गवारी क्र. II मध्ये येत असेल तर त्याला त्या वर्गवारीत नमूद केलेले निकष आणि शर्ती स्वतंत्रपणे लागू होतील.</p>	<p>वर्गवारी क्र. II मध्ये नमूद करण्यात आलेले निकष विहित नियमानुसार लागू होतील.</p>

IV	<p>व्यावसायिक वर्ग आणि उद्योग व व्यापारात असलेल्या व्यक्ति.</p> <p>[PROFESSIONAL CLASS & THOSE ENGAGED IN TRADE AND INDUSTRY]</p>		<p>आई / वडिल किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही व्यवसायापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न (शेत जमिनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून) जर मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा जास्त असेल किंवा संपत्तीपासून मिळणारे उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा जास्त असेल तर अशा आई - वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गटात (क्रिमिलेअर) गणण्यात येईल व ते उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non- Creamy Layer Certificate) मिळण्यास पात्र ठरणार नाहीत.</p> <p>थोडक्यात व्यवसायाद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न किंवा संपत्तीद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न हे मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल तर अशा आई- वडिलांच्या मुला-मुलींना उन्नत व प्रगत व्यक्ति / गट (क्रिमिलेअर) यामध्ये गणले जाईल.</p> <p>किंवा त्या उलट (vice-versa) परिस्थिती असेल म्हणजेच जर वेतनाद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न व इतर मार्गाने प्राप्त होणारे उत्पन्न यापैकी कोणत्याही एका मार्गाने होणारे उत्पन्न स्वतंत्ररित्या जर मागील सलग तीन वर्षे रु.४.५० लाख पेक्षा कमी असेल तर अशा आई-वडिलांच्या मुला / मुलींना उन्नत व प्रगत गटात (क्रिमिलेअर) गणले न जाता ते नॉन-क्रिमिलेअर प्रमाणपत्र मिळण्यास पात्र राहतील.</p>
----	---	--	--

					व्यवसायापासून प्राप्त होणारे उत्पन्न आणि संपत्तीद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न हे स्वतंत्ररित्या गणन्यात येईल. उत्पन्नाचे निर्धारण करतांना सदर दोन्ही मार्गाने होणाऱ्या उत्पन्नाचे एकत्रिकरण करण्यात येणार नाही.
	(A)	व्यावसायिक वर्गात असलेल्या व्यक्ति [PERSONS ENGAGED IN PROFESSIONS]		अशी मुले/ मुली ज्यांचे आई / वडील अथवा दोघेही डॉक्टर, वकील, चार्टर्ड अकाउंटंट, आयकर सल्लागार वित्तीय व व्यवस्थापकीय सल्लागार, दंत शल्यचिकित्सक, अभियंता, वास्तुशास्त्रज्ञ, संगणकतज्ञ, चित्रपट कलाकार आणि इतर चित्रपट व्यावसायिक, लेखक, नाटककार, खेळाडू, खेळ-व्यावसायिक, प्रसिद्धी माध्यमातील व्यावसायिक, आणि इतर या सारखे व्यावसायिक दर्जा प्राप्त केलेले असतील अशा व्यक्तींच्या मुला - मुलींकरीता वर्गवारी क्र. VI येथे नमूद करण्यात आलेले निकष लागू राहतील.	
	(B)	व्यापार, धंदा व उद्योगात असलेल्या व्यक्ति [PERSONS ENGAGED IN TRADE, BUSINESS AND INDUSTRY]		अशी मुले/ मुली ज्यांचे आई / वडील अथवा दोघेही व्यापार, धंदा व उद्योगात असतील अशा व्यक्तींच्या मुला/ मुलींकरीता वर्गवारी क्र. VI मध्ये नमूद करण्यात आलेले निकष लागू राहतील.	
				स्पष्टीकरण :- i) जर पती एखाद्या व्यवसायामध्ये आहे आणि पत्नी वर्ग -२ ची अधिकारी किंवा त्यापेक्षा कमी वर्गाच्या पदावर कार्यरत आहे, तेव्हा उत्पन्न अथवा मालमत्ता यांचे निकष हे केवळ पतीच्या उत्पन्नावर आधारित राहतील.	(i) या वर्गवारीत मोडणाऱ्या एखाद्या उमेदवाराच्या उन्नत /गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण हे केवळ त्या उमेदवाराच्या आई किंवा वडिल/दोघांच्या संबंधित व्यवसाय / व्यापार/ धंदा / उद्योग याद्वारे मिळणाऱ्या उत्पन्नाच्या आधारे विहित नियमानुसार निश्चित केले जाईल. - एखाद्या उमेदवाराच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या उमेदवाराचे स्वतःचे व्यवसाय / व्यापार / धंदा / उद्योग याद्वारे मिळणारे उत्पन्न किंवा त्याच्या पति / पत्नीचा व्यवसाय / व्यापार/ धंदा / उद्योग याद्वारे

					<p>मिळणारे उत्पन्न गृहित धरले जाणार नाही.</p> <p>- एखाद्या विवाहित / अविवाहित महिला उमेदवाराबाबत उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या महिला उमेदवाराचे स्वतःचे किंवा पतीचे किंवा दोघांचेही कोणत्याही मार्गाने होणारे उत्पन्न किंवा तीचा / तीच्या पतीचा शासकीय सेवेतील दर्जा (STATUS) गृहित न धरता केवळ तीच्या आई / वडीलाचे किंवा किंवा आई आणि वडील या दोघांचा व्यवसाय / व्यापार/ धंदा / उद्योग याद्वारे मिळणारे उत्पन्न / इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाईल.</p> <p>- एखादा उमेदवाराचा (महिला / पुरुष) स्वतःचा जरी व्यवसाय / व्यापार/ धंदा / उद्योग असला तरीही त्याच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या उमेदवाराचे व्यवसाय / व्यापार/ धंदा / उद्योग असला तरीही त्याद्वारे मिळणारे उत्पन्न किंवा त्याच्या पति / पत्नीचे व्यवसाय / व्यापार/ धंदा / उद्योग असला तरीही त्याद्वारे मिळणारे उत्पन्न गृहित न धरले जाता त्याच्या/ तीच्या आई/ वडीलाचे किंवा आई आणि वडील या दोघांचे व्यवसाय / व्यापार/ धंदा / उद्योग असला तरीही त्याद्वारे मिळणारे उत्पन्न / इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाईल.</p> <p>(ii) सदर निर्धारण करतांना उमेदवाराच्या आई/ वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही मागील सलग तीन वर्षांचे इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न ग्राह्य धरले जाईल. तथापि, सदर तिन्ही वर्षांच्या उत्पन्नाचे एकत्रिकरण करून त्याची प्रती वर्षाची सरासरी काढण्यात येणार नाही.</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>- उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडल नसल्याबाबतचे नॉन- क्रिमिलेअर प्रमाणपत्र देतांना संबंधित उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही मागील सलग तीन वर्षांचे इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न (शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून) हे मागील सलग तीन वर्षांचे रु. ४.५० लाख प्रती वर्षी यापेक्षा (किंवा शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी विहित केलेल्या प्रती वर्षी उत्पन्न मर्यादेपेक्षा) कमी असणे आवश्यक आहे.</p> <p>(iii) सदर निर्धारण करतांना संबंधित उमेदवाराच्या आई/ वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न गृहित धरण्यात येणार नाही.</p>
				<p>ii) जर पत्नी एखाद्या व्यवसायामध्ये आहे आणि पती वर्ग -२ चे अधिकारी किंवा त्यापेक्षा कमी वर्गाच्या पदावर कार्यरत आहे, तेव्हा उत्पन्न अथवा मालमत्ता यांचे निकष हे केवळ पत्नीच्या उत्पन्नावर आधारीत राहतील आणि सदर निकष उरवितांना पतीचे उत्पन्न ग्राह्य धरण्यात येणार नाहीत.</p>	

V	मालमत्ताधारक [PROPERTY OWNERS]		
	(A) शेत जमीन क्षेत्र [AGRICULTURE HOLDINGS]	<p>ज्या व्यक्ति एका कुटुंबातील (वडील, आई आणि अज्ञान मुले/मुली) असून ते पुढे नमूद केल्याप्रमाणे मालमत्ता धारण करत आहेत अशा व्यक्तींच्या मुला/ मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू राहील.</p> <p>:-</p>	<p>(i) या वर्गावरील मोडणा-या एखाद्या उमेदवाराच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण हे केवळ त्या उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांच्या संबंधित मालमत्तेतून मिळणा-या उत्पन्नाच्या आधारे विहित नियमानुसार निश्चित केले जाईल.</p> <p>- एखाद्या उमेदवाराच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या उमेदवाराच्या स्वतःच्या मालमत्तेतून मिळणारे उत्पन्न किंवा त्याच्या पति / पत्नीच्या स्वतःच्या मालमत्तेतून मिळणारे उत्पन्न गृहित धरले जाणार नाही.</p> <p>एखाद्या विवाहित / अविवाहित महिला उमेदवाराबाबत उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या महिला उमेदवाराचे स्वतःचे किंवा पतीचे किंवा दोघांचेही कोणत्याही मार्गाने होणारे उत्पन्न किंवा तीच्या / तीच्या पतीचा शासकीय सेवेतील दर्जा (STATUS) गृहित न धरता केवळ तीच्या आई/ वडीलाचे किंवा किंवा आई आणि वडील या दोघांचे त्यांच्या स्वतःच्या मालमत्तेतून मिळणारे उत्पन्न / इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाईल.</p> <p>एखादा उमेदवार (महिला / पुरुष) जरी स्वतःच्या मालमत्तेतून मिळणारे उत्पन्न मिळवित असला तरीही त्याच्या उन्नत / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या उमेदवाराच्या स्वतःच्या मालमत्तेतून मिळणारे</p>

					<p>उत्पन्न किंवा त्याच्या पति / पत्नीच्या स्वतःच्या मालमत्तेतून मिळणारे उत्पन्न गृहित न धरले जाता केवळ त्याच्या/ तीच्या आई/ वडीलांच्या किंवा आई आणि वडील या दोघांचे स्वतःच्या मालमत्तेतून मिळणारे उत्पन्न गृहित धरले जाईल.</p> <p>(ii) सदर निर्धारण करतांना उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही मागील सलग तीन वर्षांचे इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न ग्राह्य धरले जाईल. तथापि, सदर तिन्ही वर्षांच्या उत्पन्नाचे एकत्रिकरण करून त्याची प्रती वर्षाची सरासरी काढण्यात येणार नाही.</p> <p>उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याबाबतचे नॉन-क्रिमिलेअर प्रमाणपत्र देतांना संबंधित उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही मागील सलग तीन वर्षांचे इतर मार्गाने होणारे मागील सलग तीन वर्षांचे उत्पन्न (शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून) हे रु. ४.५० लाख प्रती वर्षी यापेक्षा (किंवा शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी विहित केलेल्या प्रती वर्षी उत्पन्न मर्यादेपेक्षा) कमी असणे आवश्यक आहे.</p> <p>(iii) या वर्गवारी क्र V मध्ये नमूद केलेल्या नियमाच्या अनुषंगाने सदर उत्पन्नाचे निर्धारण करतांना संबंधित उमेदवाराच्या आई/वडील किंवा आई आणि वडील या दोघांचेही शेत जमीनीपासून होणाऱ्या उत्पन्नाबाबतचे विहित केलेले निकष लागू होतील.</p>
--	--	--	--	--	--

			(a)	कमाल शेती धारणा संदर्भातील अधिनियमातील बागायत क्षेत्रधारणेच्या पात्र मर्यादेच्या ८५ टक्के इतके किंवा त्यापेक्षा जास्त क्षेत्र धारण करणाऱ्या व्यक्ती.	
			(b)	पुढील प्रमाणे बागायती आणि जिरायती अशा दोन्ही प्रकारची शेती धारण करणारी व्यक्ती असेल तर -	
				<p>i) जर बागायती शेतीचे क्षेत्र (समभाजकाच्या (Denominator) अंतर्गत एकाच प्रकारची शेती एकत्रित आणली असेल तर) कमाल शेती धारणा संदर्भातील अधिनियमातील बागायत क्षेत्रधारणेच्या पात्र मर्यादेच्या ४० टक्के इतके किंवा त्यापेक्षा जास्त क्षेत्र (सदर बागायती क्षेत्राची गणना करतांना जिरायती क्षेत्र वगळण्यात यावे) असेल तर अशा व्यक्तीच्या मुला/ मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू राहील.</p> <p>जर सदरहू क्षेत्रास कमाल शेती धारणा संदर्भातील अधिनियमातील बागायत क्षेत्रधारणेच्या पात्र मर्यादेच्या ४० टक्के पेक्षा कमी नसल्याबाबतची पुर्व अट लागू होत असेल तर केवळ जिरायती शेतीचे क्षेत्र ग्राह्य धरण्यात येईल. प्रचलित असलेल्या रुपांतरण सुत्र नियमाच्या आधारे जिरायती शेतीचे क्षेत्र हे बागायती शेती क्षेत्रामध्ये रुपांतरीत करण्यात येईल.</p> <p>अशा प्रकारे जिरायती शेती क्षेत्राचे बागायती शेती क्षेत्रामध्ये गणना करण्यात आलेले क्षेत्र हे प्रत्यक्ष असलेल्या बागायती शेती क्षेत्रामध्ये मिळविण्यात येईल आणि जर अशा प्रकारच्या एकत्रिकरणानंतर जर बागायती शेती क्षेत्राच्या स्वरूपात संपूर्ण शेती क्षेत्र हे कमाल शेती धारणा संदर्भातील अधिनियमातील बागायत क्षेत्रधारणेच्या पात्र मर्यादेच्या ८० टक्के इतके किंवा त्यापेक्षा जास्त क्षेत्र असेल तर अशा व्यक्तीच्या मुला/ मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू राहील.</p>	
				ii) ज्या व्यक्तीच्या कुटुंबाचे शेती धारणाक्षेत्र हे संपूर्णपणे जिरायती शेती स्वरूपाचे असेल तर अशा व्यक्तीच्या मुला/ मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू होणार नाही.	
			(c)	ज्या व्यक्तीच्या धारण केलेल्या क्षेत्रात विहिर बागायत क्षेत्र आहे. त्या व्यक्तीबाबत असे विहिर बागायत क्षेत्र बागायत न धरता जिरायत धरले जाईल. कारण सर्व साधारणतः विहिरी मधून मुबलक स्वरूपात पाणी उपलब्ध होत नाही. म्हणून त्यांना उन्नत आणि प्रगत व्यक्ती/ गट गणले जाणार नाही.	

	(B)	फळ- बागायती क्षेत्र [PLANTATIONS]	(a)	कॉफी, चहा, रबर इत्यादी यांना - वर्गवारी क्र. VI मध्ये नमुद करण्यात आलेले निकष लागू राहतील.	
			(b)	आंबा, लिंबू वर्गीय व सफरचंदाचे बागायती क्षेत्र इत्यादी - हे शेत जमीन क्षेत्रामध्ये ग्राह्य धरण्यात येऊन त्यांना याच वर्गवारी क्र. V (A) मधील निकष लागू राहतील.	
	(C)	रिकामी जागा किंवा नागरी भागातील इमारती किंवा नागरी भागाला जोडून असलेल्या गावातील इमारती धारक. [VACANT LAND AND / OR BUILDINGS IN URBAN AREAS OR URBAN AGGLOMERATIONS]		अशा व्यक्तींना वर्गवारी क्र. VI मध्ये नमुद करण्यात आलेले निकष लागू राहतील. (स्पटीकरण :- संबंधित इमारत ही रहिवास, औद्योगिक किंवा व्यापार कारणास्तव आणि अशा दोन किंवा दोनपेक्षा अधिक कारणास्तव वापरण्यात आली असेल तर अशा व्यक्तींना वर्गवारी क्र. VI मध्ये नमुद करण्यात आलेले निकष लागू राहतील.)	

	उत्पन्न / मालमत्तेचे निकष [INCOME / WEALTH TEST]	(a)	अशी मुले/ मुली ज्यांच्या आई / वडील किंवा दोघांचेही मागिल सलग तीन वर्षांचे दोबळ वार्षिक उत्पन्न (शेत जमीनीपासून होणारे उत्पन्न वगळून) हे रु. ४.५० लाख प्रती वर्षी यापेक्षा (किंवा शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी विहित केलेल्या प्रती वर्षी उत्पन्न मर्यादेपेक्षा) जास्त आहे किंवा सदर व्यक्तिकडे मालमत्ता कर अधिनियमानुसार मागिल सलग ३ वर्षांमध्ये मालमत्ता करातील विहित सुटीच्या मर्यादेपेक्षा जास्त मालमत्ता असेल अशा व्यक्तित्त्या मुला/ मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू राहील.	
		(b)	वर्गवारी क्र. I, II, III आणि V (A) मध्ये नमूद केलेल्या ज्या व्यक्तित्ना आरक्षणाच्या लाभापासून वगळण्यात आलेले नाही परंतु ज्यांचे इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे उपरोक्त वर्गवारी क्र. VI (A) मध्ये नमूद केलेल्या उत्पन्न / मालमत्ता निकषामध्ये मोडते अशा व्यक्तित्त्या मुला/ मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू राहील.	
			<u>स्पष्टीकरण :-</u>	
			i) वर्गवारी क्र. VI मध्ये नमूद केलेल्या उत्पन्न / मालमत्तेच्या निकषांच्या (Income / Wealth Test) आधारे एखाद्या उमेदवाराच्या उत्पन्न / गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना त्या उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा दोघांचेही वेतनाद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न आणि शेत जमीनीद्वारे प्राप्त होणारे उत्पन्न गृहित धरले जाणार नाही.	<p><u>या खंडाचा (Clause) अर्थ असा की, :-</u></p> <p>(a) जर एखाद्या उमेदवाराच्या आई / वडील किंवा दोघांचेही वेतनापासून होणारे उत्पन्न हे मागिल सलग तीन वर्षांमध्ये रु. ४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष यापेक्षा जास्त असले आणि</p> <p>(b) शेत जमिनीपासून होणारे उत्पन्न हे देखील मागिल सलग तीन वर्षांमध्ये रु. ४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा जास्त असले, परंतु,</p> <p>(c) त्यांचे इतर मार्गाने होणारे उत्पन्न हे मागिल सलग तीन वर्षांमध्ये रु. ४.५० लाख (*शासनाने वेळोवेळी ठरविलेल्या उत्पन्न</p>

					<p>मर्यादेच्या निकषाप्रमाणे) प्रती वर्ष या पेक्षा कमी असेल, आणि</p> <p>(d) मालमत्ता कर अधिनियमानुसार त्या उमेदवाराच्या आई-वडीलांची मालमत्ता ही मागील सलग तीन वर्षांमध्ये मालमत्ता करताील विहित सुटीच्या मर्यादेपेक्षा जास्त नसेल तर - उत्पन्न / मालमत्तेच्या निकषांच्या (Income / Wealth Test) आधारे उन्नत व प्रगत गटाचे (क्रिमिलेअर) निर्धारण करतांना सदर उमेदवारास उन्नत व प्रगत गट (क्रिमिलेअर) मध्ये गणल्या जाणार नाही.</p> <p>म्हणजेच, अशा व्यक्तीची मुले/ मुली उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) मिळण्यास पात्र ठरतील.</p>
				<p>ii) रुपयावर आधारीत उत्पन्नाचे निकष ठरवितांना प्रत्येक ३ वर्षांमध्ये रुपयाच्या मुल्यामध्ये होणारे बदल गृहित धरण्यात येतील. तथापि, परिस्थितीनुसार सदर ३ वर्षांच्या कालमर्यादेमध्ये यथायोग्य बदल करण्यात येईल.</p>	

VII	ग्रामिण बलुतेदार [RURAL BALUTEDARS]	अशी मुले/ मुली ज्यांचे आई / वडील किंवा दोघेही ग्रामस्तरावरील बलुतेदार असतील तर त्यांना वंशपरंपरागत उद्योग किंवा धंदा / व्यवसाय करणारी व्यक्ती समजण्यात येऊन अशा व्यक्तीच्या मुला / मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू राहणार नाही.	अशा व्यक्तींची मुले/ मुली उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) मिळण्यास पात्र ठरतील.
VIII	हौशी आणि धंदेवाईक खेळाडू [AMATEUR AND PROFESSIONAL SPORTS PERSONS]	अशी मुले/ मुली ज्यांचे आई / वडील किंवा दोघेही विहीत नियमानुसार हौशी खेळाडू आणि क्रीडा क्षेत्रातील धंदेवाईक खेळाडू म्हणून गणल्या गेले असतील तर अशा व्यक्तीच्या मुला / मुलींना आरक्षणातून वगळण्याचा नियम लागू राहणार नाही.	अशा व्यक्तींची मुले/ मुली उन्नत व प्रगत गटामध्ये (क्रिमिलेअर) मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र (Non-Creamy Layer Certificate) मिळण्यास पात्र ठरतील.

**** स्पष्टीकरण :-**

- उपरोक्त परिशिष्टामध्ये नमूद करण्यात आलेले "स्थायी स्वरूपात काम करण्यासाठी तो असमर्थ ठरविला गेला आहे.", (Permanent Incapacitation) याचा अर्थ - "एखाद्या अधिकाऱ्याला सेवेतून बाहेर जावे लागणे" असा धरण्यात यावा.
- उपरोक्त भराठी अनुवादाच्या / स्पष्टीकरणाच्या अनुषंगाने काही अडचणी वा शंका असतील तर केंद्र शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या पुढील कार्यालयीन जापनातील तरतुदीनुसार खात्री करून घ्यावी.
 - केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिडन्सेस अँड पेन्शन्स (डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०१२/२२/९३ -इएसटीटी (एस.सी.टी.) दिनांक ८ सप्टेंबर, १९९३.
 - केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिडन्सेस अँड पेन्शन्स (डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०३३/४/९७ इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक २५ जुलै, २००३.
 - केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिडन्सेस अँड पेन्शन्स (डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०३३/५/२००४ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००४.
 - केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिडन्सेस अँड पेन्शन्स (डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०३३/३/२००४ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००८.

(अर्जासोबत जोडवयाच्या शपथपत्राचा नमुना)

परिशिष्ट "ब"

महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या विमुक्त जाती / भटक्या जमाती / इतर मागासवर्ग / विशेष मागासप्रवर्गातील अर्जदाराने आरक्षणाचा फायदा मिळण्याकरीता उन्नत व प्रगत व्यक्ति/ गट (क्रिमिलेअर) यामध्ये मोडत नसल्याबाबत सादर करावयाचे शपथपत्र

मी, श्री/श्रीमती/ कुमार /कुमारी -----श्री.----- यांचा मुलगा / यांची मुलगी * वय----- वर्षे, व्यवसाय -----, मु.-----, गाव/ शहर -----, तहसील -----, जिल्हा-----, राज्य ----- येथील रहिवासी असून याद्वारे दृढपुर्वक कथन करतो की, मी----- या जातीचा / जमातीचा असून ही जात / जमात केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिक्न्सेस अँड पेन्शन्स डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०१२/२२/९३ -इएसटीटी (एस.सी.टी.) दिनांक ८ सप्टेंबर, १९९३ अन्वये सुधारीत केल्याप्रमाणे तसेच केंद्र शासनाने आणि राज्य शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या सूचने (Notification) नुसार / शासन निर्णयानुसार शासन सेवेतील आरक्षणाच्या फायद्याकरीता इतर मागासवर्ग प्रवर्गात गणल्या जाते. सदर जात /जमात राज्य शासनाने विहित केलेल्या मागासवर्गीयांच्या यादीमधील ----- या प्रवर्गात मोडते.

मी दृढपुर्वक असेही कथन करतो / करते की, केंद्र शासनाच्या क्रमांक - ३६०१२/२२/९३ -इएसटीटी (एस.सी.टी.) दिनांक ८ सप्टेंबर, १९९३ च्या कार्यालयीन जापनासोबतच्या परिशिष्टातील स्तंभ क्र-३ मध्ये नमुद केलेल्या व कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०३३/५/२००४ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००४, कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०३३/३/२००४ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००८ अन्वये सुधारीत केल्याप्रमाणे तसेच केंद्र शासनाने आणि राज्य शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या सूचने (Notification) नुसार / शासन निर्णयानुसार आरक्षणाच्या फायद्याकरीता मी विमुक्त जाती / भटक्या जमाती / इतर मागासवर्ग / विशेष मागासप्रवर्गातील उन्नत व प्रगत व्यक्ति/ गट (क्रिमिलेअर) यामध्ये मी मोडत नाही.

मी दृढपुर्वक असेही कथन करतो / करते की, माझ्या आई किंवा वडीलांचा किंवा आई आणि वडील या दोघांचाही दर्जा / उत्पन्न हे ३१ मार्च २०----- रोजी संपणाऱ्या आर्थिकवर्ष अखेरीस वेळोवेळी विहित केलेल्या अटी व शर्तीनुसार इतर मागासवर्ग प्रवर्गातील उन्नत व प्रगत व्यक्ति/ गट (क्रिमिलेअर) यांच्याकरीता असलेल्या मर्यादेमध्ये मोडते.

उमेदवाराचे नांव व स्वाक्षरी

स्थळ -

दिनांक -

(उमेदवाराने स्वतः स्वाक्षरी न केलेले शपथपत्र / खुलासा रद्दबातल ठरविण्यात येईल.)

(सूचना:- सदरहू आरक्षणाचा फायदा हा तात्पुरत्या स्वरूपाचा असून तो उमेदवाराने जात प्रमाणपत्र / उन्नत व प्रगत गट / व्यक्ति यामध्ये मोडत नसल्यासंदर्भात सादर केलेल्या कागदपत्रांच्या / पुराव्यांच्या पडताळणीसंदर्भात विहित केलेल्या कार्यपद्धतीच्या अधिन राहिल. जर उमेदवाराने इतर मागासवर्ग प्रवर्गात मोडत असल्याबाबत किंवा उन्नत व प्रगत गट / व्यक्ति यामध्ये मोडत नसल्यासंदर्भात संबंधित अर्जासोबत जोडलेली कागदपत्रे आणि पुरावे पडताळणीअंति खोटे अथवा बनावट आढळल्यास कोणतीही पुर्व सूचना किंवा कोणतीही कारणांमिमांसा न देता त्या उमेदवारास देण्यात आलेला आरक्षण विषयक फायदा कायमस्वरूपी रद्दबातल ठरविण्यात येईल. तसेच सदर प्रकरणी संबंधित उमेदवारास जबाबदार धरण्यात येऊन खोटे अथवा बनावट कागदपत्रे / पुरावे दाखल केल्याबद्दल त्याच्या विरुद्ध भारतीय दंड विधान कायदानुसार विहित केलेली कारवाई करण्यात येईल.)

(अर्जासोबत जोडावयाच्या शपथपत्राचा नमुना)

परिशिष्ट "क"

केंद्र शासनाच्या इतर मागास प्रवर्गात मोडणाऱ्या अर्जदाराने आरक्षणाचा फायदा मिळण्याकरीता उन्नत व प्रगत व्यक्ति/ गट (क्रिमिलेअर) यामध्ये मोडत नसल्याबाबत सादर करावयाचे शपथपत्र

मी, श्री/श्रीमती/ कुमार /कुमारी -----श्री.----- यांचा मुलगा / यांची मुलगी * वय----- वर्षे, व्यवसाय -----, मु-----, गाव/ शहर -----, तहसील -----, जिल्हा-----, राज्य ----- येथील रहिवासी असून याद्वारे दृढपुर्वक कथन करतो की, मी----- या जातीचा / जमातीचा असून ही जात / जमात केंद्र शासन, मिनिस्ट्री ऑफ पर्सोनेल, पब्लिक ग्रिन्सेस अँड पेन्शन्स डिपार्टमेंट ऑफ पर्सोनेल अँड ट्रेनिंग) कडील कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०१२/२२/९३ -इएसटीटी (एस.सी.टी.) दिनांक ८ सप्टेंबर, १९९३ अन्वये सुधारीत केल्याप्रमाणे तसेच केंद्र शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या सूचने (Notification) नुसार शासन सेवेतील आरक्षणाच्या फायद्याकरीता इतर मागासवर्ग प्रवर्गात गणल्या जाते.

मी दृढपुर्वक असेही कथन करतो / करते की, केंद्र शासनाच्या क्रमांक - ३६०१२/२२/९३ -इएसटीटी (एस.सी.टी.) दिनांक ८ सप्टेंबर, १९९३ च्या कार्यालयीन जापनासोबतच्या परिशिष्टातील स्तंभ क्र-३ मध्ये नमुद केलेल्या व कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०३३/५/२००४ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००४, कार्यालयीन जापन क्रमांक - ३६०३३/३/२००४ -इएसटीटी (आर.ई.एस.) दिनांक १४ ऑक्टोबर, २००८ अन्वये सुधारीत केल्याप्रमाणे तसेच केंद्र शासनाने या संदर्भात वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या अद्ययावत परिपत्रक / सूचनेनुसार (Notification) शासन सेवेतील आरक्षणाच्या फायद्याकरीता मी इतर मागासवर्ग प्रवर्गातील उन्नत व प्रगत व्यक्ति/ गट (क्रिमिलेअर) यामध्ये मी मोडत नाही.

मी दृढपुर्वक असेही कथन करतो / करते की, माझ्या आई किंवा वडीलांचा किंवा आई आणि वडील या दोघांचाही दर्जा / उत्पन्न हे ३१ मार्च २०----- रोजी संपणाऱ्या आर्थिकवर्ष अखेरीस वेळोवेळी विहीत केलेल्या अटी व शर्तीनुसार इतर मागासवर्ग प्रवर्गातील उन्नत व प्रगत व्यक्ति/ गट (क्रिमिलेअर) यांच्याकरीता असलेल्या मर्यादेमध्ये मोडते.

उमेदवाराचे नांव व स्वाक्षरी

स्थळ -

दिनांक -

उमेदवाराने स्वतः स्वाक्षरी न केलेले शपथपत्र / खुलासा रहबातल ठरविण्यात येईल.

(सूचना:- सदरहू आरक्षणाचा फायदा हा तात्पुरत्या स्वरूपाचा असून तो उमेदवाराने जात प्रमाणपत्र / उन्नत व प्रगत गट / व्यक्ति यामध्ये मोडत नसल्यासंदर्भात सादर केलेल्या कागदपत्रांच्या / पुराव्यांच्या पडताळणीसंदर्भात विहीत केलेल्या कार्यपद्धतीच्या अधिन राहिल. जर उमेदवाराने इतर मागासवर्ग प्रवर्गात मोडत असल्याबाबत किंवा उन्नत व प्रगत गट / व्यक्ति यामध्ये मोडत नसल्यासंदर्भात संबंधित अर्जासोबत जोडलेली कागदपत्रे आणि पुरावे पडताळणीअंति खोटे अथवा बनावट आढळल्यास कोणतीही पुर्व सूचना किंवा कोणतीही कारणमिमांसा न देता त्या उमेदवारास देण्यात आलेला आरक्षण विषयक फायदा कायमस्वरूपी रहबातल ठरविण्यात येईल. तसेच सदर प्रकरणी संबंधित उमेदवारास जबाबदार धरण्यात येऊन खोटे अथवा बनावट कागदपत्रे / पुरावे दाखल केल्याबद्दल त्याच्या विरुद्ध भारतीय दंड विधान कायद्यानुसार विहीत केलेली कारवाई करण्यात येईल.)